



חברי המערכת: הרב אריאל סגרון והרב אליהו סעדון

גליון מס' 62 | נמסר כ' תמוז תש"פ

השיעור השבועי של מו"ר הגאון הגדול רבי דוד יוסף שליט"א מתקיים בימי ראשון בבהמ"ד יחווה דעת רח' אגסי 1 י-ם בשעה 20:15

פרשת מטות-מסעי

מנהגי תשעת הימים

נושאי השיעור: איסור אכילת בשר ושתית יין בתשעת הימים | זמן תחילת האיסור | עשירי באב - סוף זמן האיסור | עשירי באב שחל בערב שבת | סוגי הבשר והיין האסורים | אכילת דגים בסעודה מפסקת | סיום מסכת בתשעת הימים | והחי יתן אל ליבו - חובת השעה

ועוד טענה נאמרה להתיר את אכילת בשר ויין בראש חודש, שהנה יש לנו כמה מנהגים שנוהגים בראש חודש בעצמו, כגון כל המנהגים להימנע מרכישת תכשיטים וכיו"ב ואם נאמר שאסור גם לאכול בשר ויין בראש חודש הרי שאנו מבטלים את כל מעלת ראש חודש. אי לכך מרן החיד"א כתב להקל (ענינה הקולק מוכה זלצבע אות לג). ואף הוא בעצמו היה נוהג לאכול בשר בראש חודש וכפי שמעיד עליו רבינו חיים פאלאג'י בספר מועד לכל חי (סימן י אות ז) "מי לנו גדול מיוסף צדיקא שנהג בעצמו לאכול בשר בראש חודש אב".

אך לעומת זאת רבינו האר"י (שער הכוונות 77 פט ע"ג) סבור שאיסור אכילת בשר הוא כבר מראש חודש בעצמו. והמצדדים בזה טוענים שהלא בראש חודש אב אהרון הכהן נפטר, וכמו שנמצא בפרשת השבוע פרשת מסעי, וזהו יום הפטירה היחיד המצויין בתורה ואין אף אחד שזכה לכך [אף משה רבינו שיום פטירתו בז' באדר הוא צויין בדברי חז"ל ולא בתורה בפירוש]. ומחמת כן יש להימנע מאכילת בשר ביום פטירת אהרון הכהן, משום שהוא יום פטירת הצדיקים (ראה שלחן ערוך סימן תקפ).

א. תחילת איסור אכילת בשר ושתית יין

כתוב בירושלמי פסחים (פ"ד ה"א) 'אמר ר' זעירא נשייא דנהגן דלא למשתייה מן דאב עליל, מנהגא, שבו פסקה אבן השתיה וכו', ע"ש. והמפרשים שם הסבירו דהיינו שנהגו הנשים שלא לעשות השתי ולהטוות החוטים משנכנס אב. אולם בדברי רבותינו הראשונים נמצא שהיתה בזה מחלוקת שיש ואמרו כן, אך יש ראשונים שביארו שדברי הירושלמי נסובו על המנהג שלא לאכול בשר ולא לשתות יין משנכנס אב ועד לאחר התענית. ומרן בבית יוסף הביא את המנהג הזה (סוף סימן תקנ"א) ופסקו להלכה בשלחן ערוך. ולמעשה הוא מנהג רוב קהילות ישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בתשעת הימים.

יש אומרים שתחילת האיסור באכילת בשר ויין הוא רק לאחר ראש חודש, משום שראש חודש הוא כמו יום טוב שאסור להתענות בו, שהלא אפילו חתן וכלה שנהגו להתענות ביום החופה אם החופה בראש חודש אינם מתענים, כיון שבראש חודש יש קדושה מיוחדת ואינו ככל יום. ויש המקפידים לאכול בראש חודש סעודה של בשר. ויש אומרים שאף יש עניין להרבות בסעודה של ראש חודש מדאורייתא. ועל כל פנים נראה שהוא יום של שמחה, ואין להימנע בו מאכילת בשר.



מספר פגישה:
613 613 2618

סיסמא:
5780



השיעור של חבר מועצת חכמי התורה מורנו ורבנו הגאון הגדול רבי דוד יוסף שליט"א מתקיים מידי יום ראשון בשעה 20:15 בערב

השיעור מועבר בשידור חי בתוכנת זום וכיטיוב שימעו ותחי נפשכם!

לעילוי נשמת אביו של מרן זיע"א רבי יעקב בן כתון זצ"ל נלב"ע ביום כ"ד תמוז תשמ"ז ת.ג.צ.ב.ה.א.

ב. חרבן הבית בראש חודש אבי?

עוד טענה נאמרה לאסור אכילת בשר כבר מראש חודש, שהנה בגמרא איתא (תענית כה): שבי"ז בתמוז נבקעה החומה ובתשעה באב נחרב הבית, וביניהם שלושה שבועות המכונים 'בין המצרים'. אולם בתלמוד ירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) מבואר שיש מאן דאמר שכל זה הוא בבית שני, ואנחנו הולכים כפי מה שהתרחש בבית שני שהוא חמור יותר, אך בבית ראשון בקיעת העיר אירעה ביום ט' בתמוז, ולפי חשבון זה שלאחר שלושה שבועות נחרב הבית יוצא שבית המקדש נחרב ביום ראש חודש אב. ואמנם אין דעה זו נפסקה להלכה, אך לכל הפחות לענין אכילת בשר לכאורה יש מקום להחמיר.

למעשה, הספרדים כולם נהגו שבראש חודש אוכלים בשר כפי שהביאו האחרונים בשם מרן החיד"א, אולם האשכנזים נוהגים שאין לאכול בשר בראש חודש.

ג. התפלל ערבית בפלג המנחה

פעם נשאלתי שאלה מעניינת במי שהתפלל ערבית בפלג המנחה במוצאי ראש חודש [כאן בארץ זה פחות מצוי להתפלל ערבית ב'פלג', אך בחו"ל בארצות אירופה רוב האנשים שם מתפללים ערבית בפלג המנחה], אם יכול לאחר התפילה לאכול בשר כשעדיין יום הוא. ולא מצאתי מקורות בפוסקים בנושא הזה, ומסתמא שדיברו בזה פוסקי זמנינו.

ואני אומר שיש צד לכאן ולכאן, שהנה אם התפלל ערבית ליל שבת, אין הכוונה שבתפילתו הופך את הזמן להיות שבת, אלא הוא מכניס עצמו לחיובי שבת, אם כן בכך שהתפלל ערבית אין זה אומר שהזמן ההוא נעשה לילה, אלא זה אומר רק שיכול להתפלל בשעה זו. ויש שאלה בדומה לזה, במי שלא הניח תפילין והתפלל ערבית ב'פלג' ולאחר התפילה נזדמנו לו תפילין, האם יכול להניחם כעת או לא. והפוסקים דנים בזה בסברות לכאן ולכאן.

על כל פנים לדעתי בנידונים כאלו יש להחמיר במידת האפשר, אפילו אם נחלק בין תפילת ערבית בחול לשבת, שהרי כדאי הוא בית אלוקינו שנימנע מאכילת בשר ערב אחד יותר.

ד. שתיין יין בתשעת הימים

מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"א ס"ט) כותב לגבי איסור שתיית יין בתשעת הימים וז"ל: 'יש נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בשבת זו, ויש שמוספים מראש חודש עד התענית, ויש שמוסיפים מי"ז בתמוז'. עכ"ל. והנה מרן כתב כמה מנהגים ותלוי בכל מקום מהו מנהג המקום. וכמו שכותב בספר פרי האדמה (מ"ד ק"ח) שמנהג ירושלים היה לשתות יין גם בשבוע שחל בו תשעה באב, אך נהגו איסור רק בבשר. ובאמת הרמ"א דן בהגהה (סעיף י) כיצד לנהוג ביין של הבדלה במוצאי שבת חזון, וכותב שהמנהג הוא שנותנים אותו לקטן. אך למנהגינו ודאי שיש להקל גם ביין של הבדלה שהגדול יכול לשתותו ללא כל חשש.

ועל כל פנים נראה שדעת מרן השלחן ערוך לא ברורה לאסור את שתיית היין בתשעת הימים ושה תלוי במנהג. אך לגבי עשירי באב פוסק מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"א ס"א) בבירור לאסור שתיין יין וז"ל: 'מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי'. ע"כ.

וזכרנוי שבשנת תשנ"ד בתשעת הימים, אשתו של מרן הגרב"צ אבא שאול צוק"ל [שאתמול היה יום שנתו] הלכה לעולמה, והלכתי שם לנחם את בנה ואחיה הגאונים לבית משפחת שהראבני שליט"א ושם הם עוררו שאלה. שהנה כתוב (משלי ל"א, ו) 'תנו שיכר לאובד ויין למרי נפש'. ומחמת כן מותר לאבל לשתות יין בימי אבלותו, כך איתא במסכת ברכות (מ). והטעם לכך הוא משום שזה משכך צער. והנה יש לדון האם כן הוא הדין בתשעת הימים שהאבל ישתה יין כרצונו. כלומר מה גובר על מה, אם האיסור לשתות יין בתשעת הימים, או שמא ההיתר של האבל לשתות יין בימי אבלותו.

ואמרתי להם באותו מעמד, ששאלה זו היא ספק משני צדדים. מחד גיסא אמנם יש לאבל היתר לשתות יין אך אין זה ברור שיש עליו מצוה כזו, ועל כל פנים וודאי שאין חיוב. ומאידך גיסא איסור שתיית יין בתשעת הימים הוא מנהג שלא בכל המקומות, וכמו שכותב הפרי האדמה שבירושלים לא נהגו כן.

ה. איסור בבשר ויין בעשירי באב

בדין של עשירי באב, יש לעורר דבר שרבים מהספרדים אינם יודעים, הנה כל המתבונן בלשון מרן השלחן ערוך משמע מדבריו שהאיסור לאכול בשר ולשתות יין הוא בכל היום כולו. ואכן גם השנה שעשירי באב הוא יום שישו אין לאכול בשר ולשתות יין עד הלילה. ולעומתו הרמ"א כותב שהאיסור הוא רק עד חצות. וזה דבר מעניין, שבכל מנהגי ימי בין המצרים הרמ"א מחמיר הרבה יותר ממרן, אך בדין הזה הוא מיקל יותר ממרן. אבל גם כן החומרא היא לא לגמרי כיון שהספרדים מחמירים רק בבשר ויין, אך בשאר דברים מקלים, לעומת זאת האשכנזים מחמירים עד חצות בכל הדינים של תשעת הימים. אכן השנה לפי האשכנזים מותר לספר ולכבס כבר מצאת תשעה באב כיון שהוא ערב שבת והוא לכבוד שבת.

ויש שתמהו על זה כיצד בדין זה בלבד מרן מחמיר יותר מהרמ"א, אך אין זו שאלה כלל, כיון שכל הדינים הללו תלויים במנהגים, ומרן פסק את המנהג הנהוג בקהילות הספרדים.

ו. עשירי באב שחל בערב שבת

כיון שהשנה עשירי באב חל ביום שישי, וכמו כן בערב שבת של תשעת הימים בכל שנה, יש שאלה אם מותר לטעום מהתבשיל של שבת שהוא תבשיל של בשר. שהנה כתבו הראשונים שבכל ערב שבת יש ענין לטעום מן התבשיל משום שלום בית, כדי שאם התבשיל טעון תיקון יתקנו מבעוד מועד ולא יבוא לידי כעס בשבת. ורבינו האר"י הוסיף עוד שבטעימת התבשיל בערב שבת יש בזה עניין גדול ע"פ הקבלה. ומחמת

כן יש לומר, שבערב שבת של תשעת הימים, וכן בעשירי באב שחל ביום שישי יכול לטעום מהתבשיל של בשר המוכן לשבת כדי לתקנו. אך טעימה זו צריכה להיות בכמות קטנה בכדי לדעת את טעמו, אך אין היתר לאכול כזית מהתבשיל. (ועיין עוד בזה בשו"ת יחיה דעת ח"ה סימן מא מש"כ בזה)

ז. אם יין מתוק ובשר קפוא בכלל האיסור

בסוף מסכת תענית (טו:) אומרת המשנה שבסעודה מפסקת של תשעה באב אסור לאכול בשר ואסור לשתות יין. דהיינו איסור אכילת בשר בתשעת הימים האמור לעיל זהו מנהג, אך בסעודה מפסקת הוא איסור מדינא. ומוסיפה המשנה 'אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה הוא יין מגיתו'. וביאור הדבר, שבזמנם שלא היו מקררים כשהיו רוצים לשמר בשר לזמן ארוך, היו מולחים אותו כהוגן, וזה היה האמצעי לשימור הבשר. [ויש דיון בבית יוסף (יו"ד סימן פט) אם ניתן למלוח אותו תוך כדי ההכשרה או שצריך להכשיר אותו ורק לאחר מכן למולחו, וזהו הרקע לדיון זה.] וכשרוצים לאכול את הבשר היו משרים אותו במלח כדי להפיג את מליחות הבשר, וכך היה נאכל.

ובשר מליח זה הוא שונה מאוד במהותו ממה כשהוא טרי. וכגון בקרבנות, אסור להקריב את הבשר על המזבח כשהוא מליח. ואומרת הגמרא בתענית שדוקא בשר הראוי להעלות על גבי המזבח אסור באכילה בסעודה מפסקת, אך בשר מליח שאינו ראוי להקרבה במזבח מותר לאוכלו בסעודה מפסקת.

כן הוא הדין ביין שמנסכין אותו על גבי המזבח, שצריך שיהיה משובח וראוי להעלות על גבי המזבח. ואומרת הגמרא, שאיסור שתיית היין בסעודה מפסקת הוא דוקא ביין הראוי להתנסך על גבי המזבח. ומתוך כך 'יין מגיתו' שאינו ראוי להתנסך על גבי המזבח, מותר לשתותו בסעודה מפסקת. ויין מגיתו היינו, שהנה דרך עשיית יין הוא על ידי שלאחר הסחיטה נותנים לו לתסוס, ונוצרים בו כמין גזים, ולאחר שנגמרת התסיסה ברוב סוגי הענבים המתיקות פגה, ואז הוא יין כשר למזבח. [ויש שאלה לגבי היין המתוק של זמנינו שהוא מתוק מצד עצמו אם הוא כשר לקידוש, ויש עליו גם כן מחלוקת בפוסקים וכתבתי על כך באריכות, ולמסקנא אפשר לקדש עליו] והיין כשהוא בתוך ארבעים יום לייצורו הוא 'יין מגיתו', והוא הפסול למזבח. כיון שלאחר ארבעים יום התסיסה של הענבים נגמרת והוא כשר למזבח.

ולפי זה לכאורה אם רוצה לשתות ינות המתוקים של הבד"ץ בתשעת הימים או בסעודה מפסקת אין בזה בעיה, שהרי הם הנקראים 'יין מגיתו' [מלבד שהוא ספק אם הוא בכלל יין]. וכן הוא בבשר קפוא שהוא פסול למזבח כיון שאינו כבשר טרי, לכאורה יש להתיר לאוכלו בסעודה מפסקת, וכל שכן בתשעת הימים.

ח. איסור כולל לכל סוגי הבשר והעוף

אולם רבותינו הראשונים ומבארים, שהאיסור הוא גם בבשר מליח וגם ביין מגיתו. ואמנם הוא מחלוקת, אך מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"א ס"י) פוסק להלכה שאכן יש להחמיר בבשר מלוח ויין תוסס, ע"ש והכוונה יין מגיתו. וזהו למרות שחז"ל לא החמירו בזה אף בסעודה מפסקת, המנהג הוא להחמיר. והטעם לזה הוא כיון שזהו הבשר שנהגו כיום לאכול, ואם נתיר את הבשר הזה או את היין הזה, לא יהיה כל איסור של בשר ויין בימינו.

ולגבי בשר עוף יש בזה כמה מנהגים, ויש עדות שנהגו כיום להקל באכילת עוף בתשעת הימים, אך כמעט כל הקהילות נהגו להחמיר בין בבשר בקר ובין בעוף. וכן פסק מרן השלחן ערוך שם.

ט. תבשיל שנתבשל בו בשר

מרן השלחן ערוך (שם) מתיר לאכול תבשיל שנתבשל בו בשר כל עוד אינו אוכל את הבשר בעצמו. אך כותבים האחרונים שגם בזה נהגו להחמיר. וממילא אם בישל עוף או בשר במרק אסור לאכול אף את המרק בלבד ללא הבשר או העוף. והכלל בזה, שכל דבר כשאוכלו צריך להמתין שש שעות בשביל לאכול חלב - אסור לאוכלו בתשעת הימים.

אולם אם בישל אורז או כל תבשיל כיו"ב בסיר שבשלו בו בשר באותו היום [כגון שהיתה סעודת מצוה] מותר לאכול את התבשיל, כיון שאינו נקרא תבשיל של בשר. שהרי האורז הזה למנהג הספרדים מותר לכתחילה לאוכלו עם חלב, שהרי הוא נ"ט בר נ"ט (כאה שלחן ערוך יו"ד סימן א' וראה בזה בשו"ת יחיה דעת ח"ה סימן יא).

י. אכילת דגים בתשעת הימים ובסעודה מפסקת

ובענין אכילת דגים בתשעת הימים יש בזה דעות מדעות שונות, ולהלכה מנהג כל ישראל להתיר אכילת דגים בתשעת הימים. מלבד בסעודה מפסקת שאסור באכילת דגים. אכן הרמב"ן (אצלולת יסנה' ד"ה כתב רבינו האי מהדורת שו"ע עמוד רמז) מתיר בסעודה מפסקת לאכול דגים, אך מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"ג ס"ג) פסק לאסור. ויש בסעודה מפסקת כמה דינים שונים ומיוחדים, ובעז"ה בשיעורים הבאים יבואר אם לא יבוא משיח ח"ו.

יא. אדם חלש או חולה באיסור אכילת בשר

יש דיון בפוסקים לגבי אדם חלש, כגון נער בר מצוה שהוא עדיין חלש בגופו, אם יכולים לאכול בשר כדי שיתחזקו בתשעת הימים. ואכן יש הרבה פוסקים המקלים לאדם חולה או חלש לאכול בשר בתשעת הימים כדי לחזק את גופו. אולם לפי טענת הרופאים כיום, מבחינת בריאות הגוף כלל לא בטוח שהבשר או העוף יותר טובים מדגים. בימינו מגדלים את העופות באופן שלאחר כשלושים יום הוא כבר תרנגול גדול ההולך לשחיטה, ולא משתלם להחזיק את העופות יותר מזה, ואם נגדל אפרוח לבד הוא לא יגדל כך, וזאת כיון שמאכילים את העופות בכל מיני

השינוי וסת שמשנה את הרגלי אכילתו בבת אחת, שאוכל הרבה ומפסיק, וודאי שהוא יסבול יותר בצום.

על כל פנים על אלו הנוהגים כך, שמחפשים 'סיומים' כדי שיאכלו בשר בתשעת הימים, קורא הרמב"ן בספרו תורת האדם (סס) שעליהם נאמר 'בטן רשעים!' שהרי כל ישראל נמצאים בצער החרבן והוא מחפש כיצד להימלט מן האבילות. וודאי שאין זה ראוי כלל. ולמרות שאפשר ואדם אוכל בשר אך בתוכו הוא אינו שמח אלא עצוב ובוכה, הוא שבור ורצוף, והוא אינו נהנה מן הבשר. אך עם כל זאת, זהו המצוות המעשיות שעלינו לקיימם כמות הם בלא קולא כלל.

מאידך גיסא, אין לנו להסתפק באיסורי חז"ל שלא לאכול בשר ויין וכו' אלא על כל אחד ואחד לחשוב בעצמו על 'שכינתא בגלותא', שנרגיש את הצער של עם ישראל בגלות. רק אם נחשוב מה אירע לנו בחודשים האחרונים כל אחד צריך לבכות על המצב הזה, הרי זה דבר נורא איזו ירידה רוחנית יש בציבור בגלל המצב של המגיפה הזו! וכשאני מסתכל על אנשים שהיו מוסרים את נפשם על קביעות עתים לתורה והיו עוסקים בתורה כמה שעות ביום, והנה באה בתקופה האחרונה והרסה הכל! כיון שהיום לא מתאפשר ללמוד כל כך הרבה שעות, ומשתדלים ללמוד בבית והמציאות ידועה לכולם שקשה מאוד ללמוד לבד בבית מאשר בבית המדרש. ובפרט לאברכים שיש להם ילדים קטנים בבית. ועד שסוף סוף פתחנו את הכולל והנה פרצה המגיפה גם אצלנו, ואיזה כאב עצום היה זה לבשר לאברכים שכולם חייבים בבידוד ועל כולם לשוב לביתם! וגם אברכים שהמקצוע שלהם הוא עסק התורה ועם כל זאת הרי זה קשה מנשוא הלימוד בבית מאשר בכולל. ובחורי הישיבות שכבר כמה חודשים אינם נמצאים במסגרת מסודרת, הרי שזה אסון של ממש עבורם, ולמרות שפתחו את הישיבות ומנסים להתמודד עם הקשיים עדיין אין זה פשוט כלל.

וודאי שיש כאן גזירה משמים, ואין זה רק על המתים או על החולים, אלא היא גזירה על כל אחד ואחד מאיתנו, על כל עם ישראל ברחבי תבל. הגמרא אומרת (בכרת ה.) שיש יסורים שהקב"ה מביא שהם יסורים של אהבה, שנאמר (משלי ג, יב) 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח' ומה הן יסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה ואין בהם ביטול תפילה. אדם שמתייסר בגופו או בנפשו ומחמתם הוא נמנע מעסק התורה כהרגלו הרי שאין אלו יסורים של אהבה, אך אם הוא מתייסר בנפשו ומצליח להתגבר על היסורים ולהתנתק מהם אלו הן יסורים של אהבה.

במגיפת ה'קורונה' שרואים את היסורים של כל העולם, שיש ובאו לידי פת לחם ה"י ויש שיש להם שאלות של פחד וחרדה וכל המצב הוא שונה, ואין אלו יסורים של אהבה, הקב"ה רוצה מאיתנו משהו! הקב"ה כועס עלינו! על התורה שאיננו עוסקים כראוי! על התפילה שהיא איננה כמו שצריך! לכן עלינו להשתדל ולקבל על עצמינו להתחזק בעבודת ה'. ובזכות זה נזכה לגאולה השלימה והקרובה בעז"ה.

תערובות מלאכותיות המכילים חומרים מסוימים, ואני לא יודע כמה בריאות יש בעופות של היום. וגם בדגים הבאים מן הברכות שמזונם הוא בידי אדם המזון הוא לא כל כך בריא, אכן בדגי הים שמזונם הוא מה שמזמין להם הבורא הם בריאים יותר. וכיום אני שומע יותר ויותר שהרופאים ממליצים לאכול דגים יותר מבשר ועוף.

והנה, גם אדם חולה שצריך להתחזק ובא רופא שמחווה דעתו שצריך לאכול בשר, ודאי שעליו לאכול בשר. וכן מי שאין לו תיאבון, כמו החר"ים לים ב'קורונה' שאין להם תיאבון, ואם יביאו לו בשר או עוף יתעורר תיאבוננו לאכול, יכול לאכול בשר בתשעת הימים. כיון שבזה יש סיבה רפואית, ובמקום שהוא רק תחושה שעל ידי זה יתחזק אין להקל בזה. ובפרט שאין מדובר בהרבה ימים שאסור בהם לאכול בשר, שהרי בשבת מותר לאכול וכן בראש חודש, ונשארו רק ששה ימים, כדאי הוא בית אלוקינו שנמנע בעצמינו מתענוגות מסוימים להשתתף בצער השכינה.

יב. סיום מסכת בתשעת הימים

הנה ידוע הוא שההלכה היא שבסעודת מצוה מותר לאכול בשר, אכן גם בזה יש מחלוקת, שיש אומרים שרק עשרה אנשים מותרים, אך להלכה נהגו הספרדים שכל מי שהשתתף בסעודת מצוה יכול לאכול בשר. וסעודת מצוה היינו סעודת ברית מילה או פדיון הבן, וכן סעודת סיום מסכת וכיו"ב. אך עליו לחשב בעצמו אילו לא היה זה בתשעת הימים אם היה נשאר לאכול בסעודה זו או לא, כגון אם מדובר בשמחה משפחתית או של אחד מחביריו הקרובים, מותר לו לאכול לכתחילה בסעודה זו, אך אם בימים רגילים לא היה יושב לאכול שם, והסיבה שנישאר לאכול היא כדי שיוכל לאכול בשר אינו רשאי לאכול בסעודה זו.

לפני שנים הייתי בחו"ל, בניו יורק, שם האנשים יותר רגילים בתאוות העולם הזה מאשר בארץ, ואכלנו שם דגים, והנה אני רואה חבורה של אנשים שאוכלים בשר, וניגשתי אליהם ושאלתי הלא אסור לאכול בשר בתשעת הימים. וענו לי, שאכן הם יודעים על האיסור, רק שהם הביאו בחור ישיבה ששילמו לו מאה דולר כדי שיסיים מסכת, וממילא הם כעת בסעודת מצוה. והבחור בעצמו כשסיים את הסיום הלך לדרכו, והם אפילו לא טרחו להשאירו בסעודה שיאכל עמם, שהרי בסעודת סיום מסכת צריך המסיים להשתתף בסעודה, וודאי שאין זה מועיל באופן כזה.

אדם שמחפש דרכים לעקוף את האיסור בתירוצים שונים הוא ימצא אותם, השאלה היא האם זה מה שנדרש ממני בעת הזו?! בימים אלו אין לנו לחפש תירוצים! עלינו להבין את מה שחז"ל דרשו שנדע שנחוש צער על חרבן הבית, שנרגיש את האבילות. וכמו כן בערב תשעה באב שאסור לאכול שני תבשילין, והנה אם יבוא אדם ויאמר שרוצה לאכול כמה מיני תבשילין כדי שיהיה לו כח לצום, מלבד מה שאין זה נכון כלל כיון שמי שאוכל הרבה יותר אינו נעשה שבע יותר, והצום לא נעשה קל יותר, אדרבא קשה יותר לצום כך, ואפשר והוא נעשה יותר חלש מחמת